

The contemporary writers depict the complex world of the female characters and present various options of their staying in complicated existential situations, permanent changes in their feelings, overcoming of loneliness, preserving the spiritual foundations.

The contemporary women's female prose cultivates the world of moral and ethical values, that is important nowadays, and the outlined in the novels life wisdom encourages readers to think deeply about significant problems of human existence. Such leading human instincts as the instinct of life and motherhood successfully counteract destructive impulses and get synthesized in the interestingly described personal traits of the female characters in the novels.

The prospect of the further literary research is to examine other perspectives of the world of women's prose, in particular, problematics, genre specificity, dominant elements of characterization. In our opinion, it will supplement the notion of such a phenomenon as women's prose.

Key words: *folklore, motif, mythological consciousness, novel, psychologism, women's prose.*

УДК 821.112.2-144.09:812.2'25

Л. О. Гулевич

БАЛАДА Й.-В. ГЕТЕ «MIGNON» В УКРАЇНСЬКОМУ РЕЦЕПТИВНОМУ ПОЛІ

У статті досліджується поетика і жанрово-тематичні особливості українських перекладів, переспівів та переробок балади Й.-В. Гете «Mignon» («Kennst du das Land?...» – «Чи знаєш край?...») від часу появи першого її перекладу Б. Дідицьким у 1855 році до перекладів та наслідувань цього твору у ХХ столітті.

Ключові слова: *Й.-В. Гете, балада «Mignon», українські варіанти її перекладів, переспівів та переробок.*

Постановка проблеми. В Україні творчістю Гете почали цікавитись ще за його життя. Перші переклади творів німецького поета на українську мову з'явилися у 30-х роках ХІХ століття: у 1822 р. полтавський поміщик П. Білецький-Носенко наслідував його пісню «Nähe des Gelibten», а в 1827 р. харківський письменник П. Гулак-Артемівський опублікував переспів Гетевої балади «Der Fischer». З того часу аж до наших днів українські перекладачі з більшими чи меншими перервами звертались до поезії цього геніального письменника.

Серед численних перекладів поетичної спадщини Й.-В. Гете на українську мову особливу увагу привертає балада-пісня «Mignon» («Чи знаєш край...?»). Про її популярність свідчить велика кількість перекладів, переспівів і наслідувань. Поетів приваблював близький і зрозумілий кожному основний романтичний лейтмотив цього твору – щемлива туга за рідною батьківщиною. **Метою статті** є дослідити, як українські поети інтерпретували цей твір протягом тривалого часу – від появи першого перекладу балади в середині ХІХ ст. до наших днів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переклади поезії Гете на українську мову завжди були предметом глибокого зацікавлення багатьох літературознавців і критиків. У полі їх зору є і балада «Mignon» («Мін'йона»). Чи не найбільше уваги баладі приділено у дослідженні Н. Бондаренко: перекладам «Мін'йони» у дожовтневий

період тут присвячено підрозділ дисертації [1]. Не оминали «Міньюни» у своїх статтях про українські переклади лірики Гете Я. Гординський [2], В. Жила [4], Д. Наливайко [12], В. Коптілов [7]. Проте окремої праці про переклади цього твору нема, українські варіанти цієї поезії переважно розглядались у контексті аналізу всієї творчості Гете. Отже, назріла потреба комплексного системного дослідження перекладів балади «Mignon», що й зумовлює **актуальність** нашої **статті** і відкриває перспективи подальшого ґрунтовного опрацювання порушеної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Поезію «Mignon» німецький письменник написав у Веймарі в 1783–84 рр. для роману «Театральне покликання Вільгельма Майстера», що був опублікований в 1895 р. під назвою «Літа науки Вільгельма Майстера». Автор надрукував «Mignon» і як окремих художній твір у зібранні своїх віршів у розділі «Балади». В основі вірша – біографічні переживання митця. Передумовою написання балади були мрії поета про Італію, яка в задушливій придворній атмосфері Веймара, де Гете був на посаді першого міністра при дворі герцога Карла Августа, стала для нього символом особистої артистичної свободи і синонімом високого мистецтва. Баладу співає одна з героїнь – закохана у свого рятівника наївною напівдитячою любов'ю дівчинка-сирітка Міньюна, яка дуже нудьгувала за своєю прекрасною батьківщиною – Італією.

Вірш Гете відзначається строгою і гармонійною композицією. Він складається з трьох шестирядкових строф, у кожній із яких є п'ять «довгих» рядків п'ятистопного ямба і один рядок – чотиристопного. У кожному рядку після другої стопи наявна цезура. Кожна строфа строго замкнута тематично. Теми чітко визначені на початку всіх трьох строф і підкреслені питальною інтонацією:

*Kennst du das **Land** ?* – батьківщина Міньюни;

*Kennst du das **Haus** ?* – її рідний дім;

*Kennst du das **Berg** ?* – важкий шлях через гори, що веде додому.

Як відзначив В. Жирмунський [5, с. 415], така послідовність тем відповідає логічному розгортанню сюжету; кожна строфа містить опис, що подається у формі ліричної розповіді героїні. У її схвильованому голосі тричі звучать запитання (*Kennst du es wohl?*) і відповіді-оклики (*Dahin! Dahin Möcht ich mit dir, o mein Gelibter, ziehn!... o mein Beschützer, ziehn!... o Vater, laß uns ziehn!*), що, вміщені в кінці строф, творять, підмітив В. Жирмунський [5, с. 415], емоційний стрижень вірша.

Питальні речення на початку та в кінці кожної строфи і відповіді-оклики становлять лірично-емоційне обрамлення, утворюють своєрідне кільце, яке потім із більшими чи меншими варіаціями повторюватиметься у переспівах, наслідуваннях, перекладах на українську та інші мови.

Балада Гете «Mignon» пройшла в українській літературі складний і цікавий шлях. Кожен поет по-своєму інтерпретував цей твір залежно від певних літературних і політичних умов, від особистих уподобань і вносив у своє трактування твору щось нове в художньому відношенні. Досліджуючи переклади «Міньюни» дожовтневого періоду, Н. Бондаренко [1, с. 12], виокремлює кілька типів цих перекладів на українську мову; кожен із них доповнено творами, написаними у пізніші часи:

1. Власне переклади, завданням яких є передати зміст балади українською мовою. Це поезії «*Пісня Миноны*» (1855) **Б. Дідицького**, «*Mignon*» (1885) **К-о** (криптонім В. Коцовського), «*Міньюна*» (1890) **М. Чернявського**, «*Італія*» (1890) **І. Гавришкевича**, «*Міньюна*» (1897) **П. Куліша**, «*Міньюна*» (1822) **Д. Загула**, «*Міньон*» (1928) **Ю. Шкрумелюка**, «*Міньюна*» (1969) **М. Рильського**, **М. Бажана**, **С. Сакидона** і **В. Петрика** (псевдонім В. Стуса).

2. Вільні переклади і переробки, головною темою яких є возвеличення рідної землі – України. Це, властиво, самостійні твори, написані з використанням деяких композиційно-стильових особливостей балади Гете (строфа, риторичні запитання тощо). До них відносимо такі поетичні твори: «Туга» (1858) **Н. Н. Устияновича**, «Русь» (1861) **Ю. Федьковича**, «Верховина» (1886) **В. Масляка**, «Чи знаєш край?» (1890) **Уляни Кравченко**.

3. Переосмислені ідеологічно переробки і пародії, що віддалено нагадують оригінал. Головним мотивом тут є вболівання за долю батьківщини, де «вічна тьма неволі» (П. Карманський), де «строчені ікони, осквернений, сплюгавлений престіл» (Б. Лепкий). У цих творах автори також дотримуються окремих форм німецького зразка. До цієї групи належать поезії «Mignon» (1889) **О. И. М.** (криптонім О. Здерковського), «Україна» (1891) **П. Куліша**, «Чи знаєш той край...?» (1891) анонімного автора, надрукований в американському часописі «Свобода», «Kennst du das Land...» (1909) **П. Карманського**, «Наши Міньон» (1922) **Б. Лепкого**, «Та сама» («Mignon») (1932) **Б. Лепкого**, «Міньон» («Мовчатиму і не промовлю слова») (1932) **Б. Лепкого**.

Першим переклав баладу «Mignon» на українську мову Б. Дідицький у 1855 році. Саме у 1852–55 роках у галицьких періодичних виданнях «Зоря Галицкая», «Семейная библиотека», «Отечественный Сборникъ» та ін. з'являється ряд перекладів творів Гете. Галичани віддавали шану німецькому поету: у 1852 р. відзначали 30 років від його смерті. Поява перекладів із німецької літератури була продиктована, за словами Я. Гординського, «намаганням надати «вищого стилю» галицькій літературі, а вибір на те впав тому, що вже в школі вчили галичан пошани для великих німецьких письменників» [2 с. 35].

Б. Дідицький загалом дотримувався форм оригіналу, його переклад майже дослівний, але мова поезії насичена русизмами вперемішку з елементами галицької народної мови:

А знаєшь ту гору и путь скалистый?
Тамъ ищеть муль дороги сквозь туманъ.
Изъ стромных скаль ручей струится чистый,
Въ пещерахъ змѣй гнѣздится великанъ;
О, знаєшь ихъ? – въ тотъ край и путемъ тѣмъ
Идимъ, ахъ отче мой, идимъ? [3, с. 340]

У перекладі Б. Дідицького відбито загальну тенденцію в літературному процесі Галичини того часу зблизити українську мову до російської. Подібні переклади зустрічаються і пізніше, як, наприклад, «Італія» (1890) І. Гавришкевича, хоча тут більше, ніж у Б. Дідицького, уступок народній мові.

У 2-ій половині 60-х років у Галичині сталися зміни на користь народної мови. В її обороні стають «Зоря Галицка», яка до 1856 р. називалась «Зоря Галицкая», віденський «Вѣстникъ» і його додаток «Отечественный Сборникъ». З 1856 до 1874 року на українську мову перекладено 14 творів Гете. Вони виконані переважно в народному дусі. Часто це переспіви і переробки, для яких характерний культ рідної землі, як, наприклад, у вірші «Туга», який написав 18-літній син письменника Миколи Леонтійовича Устияновича – теж Микола Устиянович. Він створив цілком оригінальний твір, у якому від пісні видатного німецького поета запозичено хіба що загальний патріотичний настрій та рефрен «Знаєшь-ли ...». У «Тузі» Устиянович-молодший змальовує рідну Скільщину, «где смеречина буяє, Где звукъ сопѣлокъ горы повтаряють... Товаръ по буйных царинкахъ играє» (Отечественный Сборникъ. – Вѣна, 1858. – № 13.)

Патріотичні мотиви пісні «Mignon» використав і Ю. Федькович у поезії «Русь» (1861). Це самостійний твір, хоча автор зберігає шестирядкову строфу, віршований розмір та композицію поезії Гете. У вірші згадуються Галич, Лєвова палата, Дністер, Черемош, що, за словами М. Шалати, надає творові «чисто руського характеру» [17, с. 141]. У мові Ю. Федьковича багато діалектизмів («*Ци знаєш, де ті сині наші гори, Де Черемошу, де буйного ізвори...*»), однак це наслідування пісні Гете не позбавлене сили слова, оскільки вжиті тут елементи гуцульського діалекту надають мові барвистої колоритності.

У перекладах балади Гете 60–70-х років XIX ст. відбито характерну для літературного процесу того часу боротьбу за народну мову. Поширеним видом інтерпретації його поезії є вільний переклад, так званий переспів, що формально зберігає ознаки оригіналу, але в якому, за словами Н. Бондаренко, допускається велика творча самостійність перекладача в передачі лексики, фразеології і віршоскладання [1, с. 4].

З 1875 р., від появи Франкового перекладу уривка з поеми Гете «Фауст», Я. Гординський виділяє нову добу в історії цих перекладів і називає її «початковою фазою європеїзації українських перекладів із Гете в зв'язку зі спробами витворення справжньої літературної мови, придатної для перекладів усяких важних творів світового письменства. Ця доба в перекладах із Гете закінчується 1898 р. і є вона одним із явищ підготовки під українську модерну найновіших часів» [2, с. 40-41]. У цей час різними авторами створено близько 40 перекладів поетичних творів Гете на українську мову.

Мистецький переклад І. Франком першої частини Гетевого «Фауста» був значним досягненням у розвитку української перекладної літератури. На його тлі далеко слабшими в художньому відношенні виглядають переклади поезії Гете інших авторів, як наприклад, В. Коцовського та В. Масляка. Мова обох перекладів дещо незручна, пересипана галицькими провінціалізмами:

*Чи знаєшь домъ? Колонны дахъ взирають,
Яснѣе саля, комнаты сіяють,
Зъ мрамору лица скрізь глядять на тя,
Ой, що-жъ ти вчинено, моє дитя?
Ти знаєшь го? Туда, туда,
Зъ тобою, пане мой. злинула бъ я. [8, ч. 23]*

Або у В. Масляка:

*Чи знаєшь край, де тихо стали скель –
Въковъ свѣдки, мовъ скаменили филъ,
По нихъ журчать хрустальни чисти воды,
Тамъ людъ – краса, дѣвчата – чудо вроды –
Чи знаєшь край? Ахъ тамъ, моя ти мила,
Намъ бувъ бы рай и жизнь бы щастемъ цвила. [11, ч. 10]*

Ряд перекладів (38) із Гете здійснив П. Куліш. Серед них – балада «Мінъйона» (1891) та її переспів під назвою «Україна» (1891). Обидві поезії П. Куліша відзначаються намаганням передати зміст Гетевого твору добірною мовою, надати йому своєрідної форми. Безумовно, переклади українського поета мають певну мистецьку вартість, однак часті ампліфікації призводять до штучного розширення тексту. Наприклад, рядки «*Dahin! Dahin / Geht unser Weg, o Vater, laß uns ziehn!*» П. Куліш у переклав так:

Туди, туди

Не дай мені, мій боженьку, зайти!

Рятуй мене, татусеньку коханий,

Забудь мій гріх, мій розум окаянный! [9, с. 268–269].

Вірш П. Куліша «Україна» є пародією на вільну переробку Гетевої балади О. Толстим. Український поет узяв епіграфом його рядки «Ты знаешь край, где всё обильем дышет». Лейтмотивом поезії П. Куліша є вболівання за долю мальовничої «квітчастої України», за «...край той пишний, Де річеньки блищать сріблом текучим, Де, мов кармазин, червоніють вишні І дишуть медом пасіки пахущим...». Цей багатий край не має волі, його «дуриє еси сусід міражем честі», тому в руках поета «понуро кобза дзвонить» [10, с. 340–341].

У складну атмосферу суспільного життя на Україні кінця ХІХ ст. переносить нас і анонімний автор переспіву «Чи знаєш той край..?» Водночас він не відступає від форм оригіналу, зберігає ту ж, що у Гете, кількість строф, рефрени, риторичні запитання тощо. Поет з обуренням говорить про неподобства, що діються на його рідній землі:

Чи знаєш той край, де жиди панують,

Де больше корчмы, нѣжъ школы будують,

Де всяка зволючь росте-процвитає,

Де Русинь мовы родной ся встыдає,

– *Чи знаєш той край ?..* [16, ч. 15].

У кінці ХІХ–поч. ХХ ст. в українській літературі починається неспокійне шукання нових шляхів розвитку. Спостерігається тенденція тіснішого зближення до Європи. Народжується український модерн, зростають вимоги до українського віршування й, зокрема, до мови поетичних перекладів. Активну перекладацьку діяльність продовжують І. Франко, Леся Українка, з'являються переклади і переспіви творів Гете новими талановитими письменниками. Настає, за висловом Я. Гординського, «...найсвітліший час в українських перекладах із Гете (і не тільки з цього автора), коли письменники в благородному суперництві з собою й під впливом новітньої критики та теорії перекладу намагаються один поперед одним давати щораз кращі переклади» [2, с. 40]. У той час з'явилося 47 нових перекладів із Гете.

Одним із кращих перекладачів поезії Гете на українську мову є Д. Загул. Він добре знав німецьку мову, мав глибоке відчуття краси слова оригіналу і майстерно використовував у перекладах найновіші здобутки українського віршування. У своїй «Міньйоні» автор допускав дрібні відступи від німецького тексту, але вони покликані зберегти дух твору німецького поета:

Знаєш той край, де гай цитрин цвіте,

Де помаранча золота росте,

Де віє ніжним леготом блакить,

Де тихий мирт і гордий лавр стоїть?

Знаєш той край?

Туди! Туди

З тобою, любий, рада б я ніти! [6, с. 225–226].

Не позбавлені певної мистецької вартості переклади М. Чернявського «Міньйона» (1928) та Ю. Шкрумелюка «Міньон».

Переклад М. Рильського відзначається досконалістю, увагою до найменшої деталі. Образна система перекладу, ритміка, мелодійність, синтаксична будова – все це робить український варіант ближчим до оригіналу, глибоко віддзеркалює настрій та ідейний задум німецького поета:

*Ти знаєш край, де цитриновий цвіт,
Де помаранчі золоті між віт,
Де віє вітром лагідним блакить,
Де тихий мірт і гордий лавр стоїть?
Ти знаєш їх?*

Туди, туди

Полинуть би, мій любий, назавжди [14, с. 89].

Анафора «де» підсилює щемливу тугу дівчинки за рідним краєм, а вдало дібрані епітети «золоті», «лагідний», «гордий» нагадують їй про красу природи Італії. В. Жила зазначив, що епітет «гордий» – це внесок перекладача, бо він добре підходить до лавра і краще віддзеркалює його поставу і красу [4, с. 1220].

Переклади М. Бажана та С. Сакидона також близькі до оригіналу, обидва поети виявили велику увагу до кожної важливої деталі.

Образністю мови, красою слова, вмінням передати дух оригіналу відзначається переклад «Міньйони» Василем Стусом (надруковано під псевдонімом В. Петрик):

*Ти знаєш край, де білий цвіт цитрин,
Де помаранчі з барвою жарин,
Де легіт випрозорує блакить,
Де тихий лавр із миртом гомонить, –
Чи знаєш ти?*

Туди, туди

Мене за руку, милий, поведи! [13, с. 57].

Висновки. Огляд перекладів балади Гете «Mignon» свідчить, що в українській літературі тема любові до рідної землі завжди була і є актуальною. На українському ґрунті «Міньйона» в різну історичну добу проходила складний шлях: від потреби утвердження народної мови до осмислення поетами перекладу як процесу європеїзації нашої літератури. Історія українських перекладів цього твору – це в мініатюрі історія української поезії, бо вона відбиває в собі всю її долю й долю майже за 150 років.

Список використаної літератури

1. Бондаренко Н. И. Поэзия Йоганна Вольфганга Гете в украинских переводах (дооктябрьский период): автореф. ... дис. канд. филолог. наук: спец. 10.01.04 / Надежда Ивановна Бондаренко; АН УССР. Ин-т литературы им. Т. Г. Шевченко. – Київ, 1966. – 18 с.; Bondarenko N. I. Poeziya Yoghanna Volfganna Gete v ukrainskikh perevodakh (dooktyabrskiy period): avtoref. ... dis. kand. filolog. nauk: spets. 10.01.04 / Nadezhda Ivanovna Bondarenko; AN USSR. In-t literatury im. T. G. Shevchenko. – Київ, 1966. – 18 s.

2. Гординський Я. Українські переклади й переспіви з Гете / Я. Гординський // В століття смерті Йоганна Вольфганга Гете. – Львів: Наук. т-во ім. Шевченка у Львові, 1932. – С. 27–67; Hordynskiy Ya. Ukrainski pereklady y perespivy z Gete / Ya. Hordynskiy // V stolittia smerti Yoghanna Volfhanha Gete. – Lviv: Nauk. t-vo im. Shevchenka u Lvovi, 1932. – S. 27–67.

3. Дідицький Б. Пѣсня Миноны / Б. Дідицький // Семейная библиотека. – Львов, 1855. – С. 340; Didytskyi B. Pѣsnia Mynony / B. Didytskyi // Semeinaia byblyoteka. – Lvov, 1855. – S. 340.

4. Жила В. Українські переклади лірики Гете / В. Жила // Визвольний шлях. – Лондон: Українська видавнича спілка, 1981. – Кн. 9. – С. 1096–1106; Кн. 10. – С. 1215–1226; Zhyla V. Ukrainski pereklady liryky Gete / V. Zhyla // Vyzvolnyi shliakh. – London: Ukrainiska vydavnycha spilka, 1981. – Кн. 9. – С. 1096–1106; Кн. 10. – С. 1215–1226.

5. Жирмунский В. Стихотворения Гете и Байрона «Ты знаешь край ?..» («Kennst du das Land ?..») – «Know Ye the Land ?..»). Опыт сравнительно-стилистического исследования // Жирмунский В. Сравнительное литературоведение / В. Жирмунский. – Ленинград : Наука, Ленингр. отд-ние, 1979. – С. 408–426 ; Zhirmunskiy V. Stikhotvoreniya Gete i Bayrona «Ty znaesh kray ?..» («Kennst du das Land ?..») – «Know Ye the Land ?..»). Opyt sravnitelno-stilisticheskogo issledovaniya // Zhirmunskiy V. Sravnitelnoe literaturovedenie / V. Zhirmunskiy. – Leningrad : Nauka, Leningr. otd-nie, 1979. – S. 408–426.

6. Загул Д. Міньйона // Загул Д. Поезії / Д. Загул. – Київ : Радянський письменник, 1990. – С. 225 ; Zahul D. Miniona // Zahul D. Poezii / D. Zahul. – Kyiv : Radianskyi pismennyk, 1990. – S. 225.

7. Коптілов В. Українські переклади лірики Гете / В. Коптілов // Літературна Україна. – 1999. – 16 вересня. – С. 7 ; Koptilov V. Ukrainski pereklady liryky Gete / V. Koptilov // Literaturna Ukraina. – 1999. – 16 veresnia. – S. 7.

8. Коцовський В. Mignon / В. Коцовський // Зоря. Письмо літературно-наукове для русскихъ родинъ. – Львовъ, 1885. – Ч. 23 ; Kotsovskiy V. Mignon / V. Kotsovskiy // Zoria. Pysmo lyteraturno-naukove dlia russykhъ rodynъ. – Lvovъ, 1885. – Ch. 23.

9. Куліш П. Міньйона // Куліш П. Твори у 2-х т. / П. Куліш. – Київ, 1989. – Т. 1. – С. 556 ; Kulish P. Miniona // Kulish P. Tvory u 2-kh t. / P. Kulish. – Kyiv, 1989. – Т. 1. – S. 556.

10. Куліш П. Україна // Куліш П. Твори у 2-х т. / П. Куліш. – Київ, 1989. – Т. 1. – С. 533 ; Kulish P. Ukraina // Kulish P. Tvory u 2-kh t. / P. Kulish. – Kyiv, 1989. – Т. 1. – S. 533.

11. Масляк В. Верховина (посля Gotthe) / В. Масляк // Зоря. Письмо літературно-наукове для руських родин. – Львов, 1886. – Ч. 10 ; Masliak V. Verkhovyna (poslia Gotthe) / V. Masliak // Zoria. Pysmo literaturno-naukove dlia ruskykh rodyn. – Lvov, 1886. – Ch. 10.

12. Наливайко Д. Лірика (Йоганн-Вольфганг Гете в перекладах Миколи Бажана) / Д. Наливайко // Вітчизна. – 1983. – № 5. – С. 16–29 ; Nalyvaiko D. Liryka (Iohann-Volfhanh Gete v perekladakh Mykoly Bazhana) / D. Nalyvaiko // Vitchyzna. – 1983. – № 5. – S. 16–29.

13. Петрик В. (Стус В.) Міньйона // Гете Й.-В. Твори / Й.-В. Гете. – Київ : Молодь, 1969. – 506 с. ; Petryk V. (Stus V.) Miniona // Gete Y.-V. Tvory / Y.-V. Gete. – Kyiv : Molod, 1969. – 506 s.

14. Рильський М. Міньйона // Рильський М. Вибрані твори у 2-х т. / М. Рильський. – Київ : Українська енциклопедія, 2006. – Т. 2 : Переклади. – С. 89 ; Rylskiy M. Miniona // Rylskiy M. Vybrani tvory u 2-kh t. / M. Rylskiy. – Kyiv : Ukrainka entsyklopediia, 2006. – Т. 2 : Pereklady. – S. 89.

15. Устиянович М. Туга / М. Устиянович // Отечественный сборник. – 1858. – № 13 ; Ustyanovich M. Tuga / M. Ustyanovich // Otechestvennyy sbornik. – 1858. – № 13.

16. Чи знаєш той край ? // Свобода. Часопись для руского народа въ Америцѣ и орган «Руского народного союза». – 1897. – Ч. 15 ; Chy znaiesh toi krai ? // Svoboda. Chasopys dlia ruskoho naroda въ Amerytsѣ y orhan «Ruskohe narodnohe soiuzha». – 1897. – Ch. 15

17. Шалата М. Юрій Федькович. Життєвий і творчий шлях / М. Шалата. – Київ, 1984. – 245 с. ; Shalata M. Yurii Fedkovych. Zhyttievyy i tvorchyi shliakh / M. Shalata. – Kyiv, 1984. – 245 s.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2018.

L. Hulevych

J.-W. GOETHE'S BALLAD «MIGNON» IN UKRAINIAN RECEPTIVE FIELD

The article analyses the poetics and genre-thematic features of Ukrainian translations, free versifications and alterations of Goethe's ballad «Mignon» («Kennst du das Land...?») – «Do you know the land...?», since its first translation by B. Didyts'kyi in 1855 until the translations and imitations of this work in the 20th century.

Among the numerous translations of Goethe's poetic heritage into Ukrainian, this ballad is particularly noteworthy. It always attracted poets' attention with its main romantic leitmotiv, immeasurable wistfulness over the homeland, which resonates with and is understandable for everyone. The poem «Mignon» has an interesting history in Ukrainian literature. Each poet approached this work differently depending on certain literary and political conditions, personal preferences, and ideological beliefs. However, they all introduced something artistically novel in their translations.

The article highlights several types of translations of Goethe's ballad into Ukrainian:

1. Translations proper, the main task of which is to convey the meaning of the ballad in Ukrainian. These are the poems «Pysnia Mynony» («Mignon's Song») (1855) by B. Didyts'kyi, «Mignon» (1885) by K-o (Kotsovs'kyi's cryptonym), «Min'iona» («Mignona») (1890) by M. Cherniavs'kyi, «Ytalia» («Italy») (1890) by I. Havryshkevych, «Min'iona» («Mignona») (1897) by P. Kulish, «Min'iona» («Mignona») (1922) by D. Zahula, «Min'ion» («Mignon») (1928) by Yu. Shkrumeliuk, «Min'iona» («Mignona») (1969) by M. Ryl's'kyi, «Min'iona» («Mignona») by M. Bazhan, and «Min'iona» («Mignona») by B. Petryk (Stus's pseudonym).

2. Free translations and alterations, the main theme of which is the glorification of Ukraine as the motherland. These are apparently independent works with only some of the compositional-stylistic features of Goethe's ballad (stanza, rhetorical questions, etc.) being used. The former include «Tuha» («Wistfulness») (1858) by N. N. Ustyianovych Jr, «Rus'» («Ruthenia») (1861) by Yu. Fed'kovich, «Verkhovyna» («Highland») (1886) by B. Masliak, and «Chy znaiesh krai?» («Do you know the land?») (1890) by Uliana Kravchenko.

3. Ideologically reinterpreted alterations and parodies that bear only a vague resemblance to the original. The main motif is the concern about the fatherland, immersed in «the eternal darkness of slavery» (P. Karmans'kyi) and with «smashed icons and the profaned, dishonoured altar» (B. Lepkyi). The authors of these works were highly selective in borrowing the forms of the German original. This group includes «Mignon» (1889) by O. Y. M. (Zderkovs'kyi's cryptonym), «Ukraine» (1891) by P. Kulish, «Chy znaiesh toi krai..?» («Do you know the land..?») (1891) by an unknown author, published in the American magazine «Freedom», «Kennst du das Land...» («Do you know the land...») (1909) by P. Karmans'kyi, «Nash Min'ion» («Our Mignon») (1922) by B. Lepkyi, «Ta sama» («She is») / «Mignon» (1932) by B. Lepkyi, and «Mignon» / «Movchatymu i ne promovliu slova» («I will keep silent and won't say a word») (1932) by B. Lepkyi.

The analysis of Goethe's ballad «Mignon»'s Ukrainian translations suggests that the fatherland theme has always been topical in the Ukrainian literature. The history of the Ukrainian translations of this work represents a minimized version of the history of Ukrainian poetry, reflecting its joys and sorrows over almost 150 years.

Key words: J.-W. Goethe, ballad «Mignon», Ukrainian variants of its translations, imitations, alternations.